

Григорій Кохан про час і про себе

Григорій Романович Кохан — кінорежисер і сценарист, художник-графік, живописець, народний артист України, лауреат Державної премії СРСР, заслужений працівник Міністерства внутрішніх справ СРСР, заслужений працівник культури Вірменії.

Народився я 1931 року на Львівщині, в селі Бортків Золочівського району. Батько і мати — селяни. В селі батька поважали як доброго господаря і доброзичливу людину. Він прищепив мені любов до мистецтва, співу, музики, але більш думав, щоб я став священиком, бо тоді на селі священик був постаттю номер один.

Священиком я не став — мене вабив театр... Я навіть організував, будучи ще в першому класі, театр дитячий — збиралися у stodолі, щось там вигадували, показували, і навіть дорослі до нас приходили подивитися.

До речі, в нас незвичайне село було... Клуб тоді називався «читальнею». Так-от, у нашому селі читальні були: польська, українська, руська і єврейська. В руській давали безплатно книжки, журнали, а в українській — треба все купувати. Багато налічувалося національностей у селі, проте жили всі мирно, без бійок — всі між собою розмовляли українською, навіть поляки. Кожна читальня мала свій хор, театр... У нас в українській читальні існував дуже хороший хор... І мене повсякчас тягнуло в світ оцього мистецтва, мабуть, ще і через те, що я трохи малював, робив декорації для нашого дитячого театру, малював усе, що бачив: свою хату, коней, і ця любов живе в мені й донині.

У 45-му році батько мій загинув — пропав безвісти... Досі

навіть не знаю, де могила його... Я йому дуже вдячний за те, що поставив мене на правильний, як то кажуть, путь... У нас була досить велика родина — три брати й сестра. Нині залишився тільки брат Петро. Працює зоотехніком і ще досить бадьорий. А брат Іван загинув в 44-ому, вертаючи зі школи, з райцентру — десятирічку там закінчував... Повідомили батька, що його син Іван лежить убитий під селом — залишилося загадкою, хто і чому вбив його... В той час УПА попереджала: в район ходити не можна, навіть у школу... А Іван цікавився всім, іще за німців закінчив гімназію, але хотів мати середню освіту, радянську... Знав літературу, математику, історію і, головне, був великим патріотом... Книжок мало тоді було, але він мав можливість читати, бо був членом усіх наших сільських читалень, добре знав польську, трохи вмів поєврейськи... Ми, діти, його любили, а в селі поважали... Я прочитав першу книжку з історії, яку брат Іван дав, і часто він розказував про історію нашої країни, і саме він зробив мене свідомим українцем... У нас із ним були контакти духовні, патріотичні...

На той час, коли не стало Івана, я вже вчився в сусідньому селі. Вступив до комсомолу одним з перших — не зовсім розуміючи, що воно таке... А мене зробили комсоргом школи, що на той час було необачним. Якось ідемо ми з хлопцями до школи. Раптом із кущів вискочили троє з автоматами й стали на дорозі. Один підбіг до мене й кричить: «Оце щеня!». Всіх хлопців відпустили, а мене — ні. Підвели до дерева, на гілці якого розкачувалася петля. Я не розумів, що діється, і навіть не встиг перелякатися. Один з них уже накинув мені на шию зашморг, а я — не плачу, просто здивовано дивлюся в очі, мабуть, найстаршого, і раптом він, наче схаменувшись: «Що ми робимо? Він же зовсім дитина, може, з нього ще люди будуть!». Мене штовхнули у спину, я впав, вдарився і не зміг відразу піднятися, коли встав — біля мене нікого... Мої товариші

прибігли в школу й розповіли про напад... З того дня я став «героєм» – мені дали охоронців, які жили в нас, і мати перерізала всіх курей, щоб годувати їх. Серед тих охоронців був капітан міліції, дорослий чоловік, який невдовзі став моїм другом... Він розповідав про все, що діється у великій країні, а не тільки в нас на Львівщині... Від нього я вперше почув про захоплюючі міліцейські будні, про людей, які чесно, віддано служать своїй справі, а також про тих, хто ганьбить міліцію...

Я непогано вчився, грав у всіх спектаклях шкільного театру. Коли вже закінчував 10-й клас, вирішив їхати до Києва, в театральний інститут, але мені сказали, що гуртожитка там нема і треба наймати квартиру... А ми жили досить бідно... Я вступив у Львівський поліграфічний інститут. Навчаючись там на художньому відділенні, часто бував у театрі імені Заньковецької, який дуже любив, і там навіть подружив з відомим актором і режисером Борисом Васильовичем Романицьким.

У Поліграфічному мені дали професійну освіту – малювати... Вміння бачити колір, відчувати його силу все життя бринить у мені, в моїх картинах, які я й досі пишу...

Після закінчення інституту в 1955 році мене направили на роботу в Єреван. Коли я приїхав туди і за направленням Міністерства культури прийшов у видавництво «Вірменвидав» головним художнім редактором, директор щось запитав у мене вірменською, а я кажу, що я й російською погано розмовляю, а вірменської зовсім не знаю, бо я – українець – Кохан. Та хіба ти не Кох'ян? А тоді я й питаю, хто їм потрібен: спеціаліст чи співвітчизник? Виявилося – спеціаліст. Через три місяці я вже непогано розмовляв вірменською, бо якось «відчув» її, зустрічався з діячами культури і мистецтва, читав літературу, знайомився з історією Вірменії...

Одержав двокімнатну квартиру, заробляв непогані гроші, але дуже сумував за Україною, навіть купив собі радіоприймача, шукав «хвилі» Києва і слухав народні пісні українські, музику, «театр біля мікрофона» – трохи поплачу, пошкодую, що не живу в Україні.

Так-от, коли була декада вірменського мистецтва у Москві, я відповідав за її оформлення. Визнання як художника мені принесло оформлення шеститомника класика вірменської літератури А.Туманяна – мені присвоїли тоді звання «заслужений працівник культури Вірменії». Був я там і призером виставок книжкової графіки, отримував перші премії за оформлення книжок А.Туманяна, С.Зоряна, тобто щось зробив для вірменської культури...

Відтоді минуло 40 років, але й досі розумію і пам'ятаю вірменську мову... Коли зустрічаюся з Романом Балаяном, то в розмові з ним кілька слів можу сказати вірменською... А от Балаян – народний артист України, який закінчив наш український театральний інститут, українською не розмовляє і жодного українського фільму не зняв – це дратує, чесно кажучи, бо він – художник, діяч культури України...

Відпрацювавши в Єревані три роки, я поїхав додому у відпустку – через Київ у Львів. Був це 1958 рік, час організації видавництва АН України, і хтось із моїх тешних знайомих запропонував мене як спеціаліста, який вміє робити «все» у поліграфії... Так я став художнім редактором видавництва АН у Києві, згодом одержав

київську прописку й однокімнатну квартиру в районі Голосієво. І був безмірно щасливий. Тоді ж працював як художник-графік і в інших київських видавництвах: «Молодь», «Держлітвидав», «Музична Україна». Я пишаюся тим, що оформлював книжки: Михайла Шолохова «Доля людини», повне зібрання творів Василя Стефаника, Вадима Собка, багатотомне видання «Помологія Симирика» та інші.

Мені було 33 роки, коли я поїхав до Москви, склав іспити й вступив до ВДІКу, в майстерню Л.Кулешова та О.Хохлової. Хоч би де я був, завжди розмовляю українською, навіть до ВДІКу я складав іспити українською: «О, мы всё понимаем, всё понимаем...», – хоча вони, може, багато чого не розуміли, мабуть, це мене і врятувало.

Одержав диплом, і мене запрошували залишитися в Москві, на військовій студії, а потім на науково-популярній. Та я повернувся до Києва. До ВДІКу на «оглядини випускників» приїхав серед інших директор Київської науково-популярної студії Александров і запросив на роботу. Спочатку я був асистентом режисера, згодом і режисером. Зняв більше 10 фільмів: «Шукаю стронцій-90», «Сталеві струмки», «Кам'яний живопис», «Гонщики» та інші. Та мій улюблений фільм – «Сотвори своє сонце» – про Марію Приймаченко, майстра українського народного живопису. Це, фактично, фільм про мою маму. Пам'ятаю, на Великдень мама з батькової сорочки нам, дітям, обнови робила, а потім їх вишивала червоними хрестиками, я був ще малий і питаю: «Мамо, що ви вишиваєте?..» Вона усміхалася й казала: «Це – червоні лелеки, сину...». Перша назва цієї роботи – «Червоні лелеки»... Тоді про неї багато писали, і найкраще – журналіст Микола Шудря...

Саме «Червоні лелеки» відкрили мені шлях у художнє кіно... Так сталося, що цю картину подивився Михайло Стельмах. А я дуже любив твори Стельмаха, бо в нього мова була така народна... українська... І коли мені Стельмах подзвонив і запропонував: «Я написав сценарій «Хліб і сіль», чи не хотіли б ви його зняти?» Я кажу: «Як? Я ніколи не знімав художнього кіно», тобто мені, звичайно, хотілося спробувати, але я чув, що у світі художнього кіно немає щирих друзів, один одному заздять. У нас же, на науково-популярній студії, тоді директором став Борис Петрович Остахнович, він згуртував прекрасний колектив, де ніколи не було заздрості, навпаки, панували взаємодопомога, підтримка, одне одному допомагали, раділи нагородам. Пам'ятаю, були там Мила Михалевич, Володя Хмельницький, Міша Юдін (режисери): одне задоволення з ними спілкуватися. Коли щось збирався робити, то читав їм сценарій, а вони мені: ми ділилися, були одним цілим... Боже мій, кинути цей колектив і кудись іти, але все-таки, думаю, спробую... Тим більше, що Борис Петрович сказав: «Йди спробуй, якщо не вийде – повернешся...».

І я пішов... П'ять років працював без відпустки... картина за картиною. Мій перший фільм – «Хліб і сіль» за сценарієм Михайла Стельмаха, – мав робити режисер Макаренко, але в нього щось не склалося... Коли мене прийняли на студію Довженка, я навіть не знав, що кожні 500 метрів матеріалу треба показувати художній раді, але перед тим дивився Стельмах і зробив зауваження, що я відійшов від сценарію. А я йому: я не ілюстратор, я – художник, і роблю, як відчуваю, як бачу ваш сценарій...». На

початку сценарію: швидко несуться на конях озброєні царські посіпаки на селян... А в мене: падає сніг і зливається з небом, і наче зсередини з'являються один, другий, третій вершники. Насувається біда, стривожені селяни. Я біля хати ставлю там дядька і двох дітей біля нього: завжди такі тримірні композиції... Коли Стельмах на це подивився, сказав: «Погано!». Зрештою, хай художня рада подивиться... Художня рада підтримала мене – Юрій Ілленко (я йому по сьогодні вдячний) сказав: «Нарешті, ми вперше побачили, що таке Стельмах на екрані». І Стельмах вибачився переді мною... Для мене ця картина – одна з кращих. Я просто шкодую, що її рідко показують. А тоді вона мала великий успіх і в глядача, і в преси.

«Хліб і сіль», «Ярослав Мудрий», «Страчені світанки» – три картини, якими я пишаюсь.

«Страчені світанки» – про повоєнні трагічні часи в Західній Україні, де став брат на брата в боротьбі за незалежність України від Совітів, і я намагався якомога правдивіше висвітлити одну зі сторінок трагічно напруженого часу, але це – болюча тема для України. Думаю, що хтось ще до неї повернеться... Навіть наша Верховна Рада поки не дійшла до якогось мудрого вирішення цієї проблеми...

У мене через цю роботу були неприємності, бо я прагнув документально показати те, що тоді відбувалося. Мені це не дозволили: з картини вирізали найнапруженіші епізоди...

З картиною я їздив до Польщі і Болгарії з державними делегаціями, а після переглядів глядачі вставали з оплесками. У західних областях України, Івано-Франківську й Тернополі на неї йшли хлопці з УПА, вже старенькі зовсім, всі в своїй колишній формі, зі своїми прапорами. Й сам факт, що вони зберегли їх, вражав...

Але картина виявилася неоднозначною... У ній я намагався зняти із «закривавленого тіла України брудне покривало». Дивіться! Це трагедія наша...

Коли подивилися «Страчені світанки» ті, хто душив Україну, – маю на увазі війська НКВС і старих комуністів – вони не сприйняли, особливо – мені передали – дочка Жукова... Картина закінчується телеграмою (мені її дали з нашого українського архіву), де написано: «Всіх українців, хто був під окупацією, вислати в Сибір». Підпис Жукова і Берії. Дочка Жукова твердила, що її батько не міг такого написати. Мовляв, це наклеп, і вона подасть на мене до суду. Але мені особисто вона такого не зважилася сказати...

А з іншого боку, в стрічці є епізод, коли бандерівці, шукаючи голову колгоспу, який багато шкоди зробив для того українського села, вбивають його дружину й дитину... І мені хлопці з УПА доводили, що вони ніколи не вбивали дітей... А я відповів їм: «Не ви вбивали. Це така трагічна наша історія... Вона і в Шевченка є, коли Гонта ріже своїх дітей – що може бути ганебніше за вбивство дитини?...».

І через це, мабуть, картину лише раз показали по телебаченню у День незалежності... Є в мене копія фільму, є в Москві копія з російськими субтитрами – там картина продається на касетах... А тут, у Києві, одна авторитетна особа мені сказала: «Пане Кохане, цю картину треба дивитися років через 20–30, коли громадськість і політична Україна усвідомлять, що це таке...».

Історична драма «Ярослав Мудрий» – про розквіт культури, міжнародних відносин, війська в Київській Русі. Дуже складно й напружено народжувався фільм – від сценарію

й до виходу копії... Буквально кожен епізод виростав із суперечок, у муках, робота йшла важко й повільно... На головну роль князя Ярослава пробували десь 30 акторів, а потрібного типуажу все не було... І от коли ми майже втратили надію, – з Брянського драматичного театру приїхав актор, який ніколи раніше не знімався у кіно, Юрій Муравицький, і я «відчув», що це – Ярослав. І не помилився... Він блискуче зіграв князя...

«Ярослава Мудрого» тоді, у 1981–1982 роках, подивилися майже 35 мільйонів глядачів. Фільм закупило кілька зарубіжних країн. Мене запросили в Москву на Центральне телебачення й запропонували зняти серіал про історію радянської міліції на замовлення Міністерства внутрішніх справ СРСР. На їхню думку, сценарій був готовий до зйомок. Авторами задуму були мої давні знайомі – Гелій Рябов і Олексій Нагорний (за їхнім сценарієм я зняв фільм «Схованка біля Червоного каміння», який мені не приніс визнання). Комуś із глядачів він сподобався, комуś – ні... По телебаченню пройшов тільки раз, мабуть, через мої суперечки з КДБ: що можна показувати, а що – ні.

Так-от, сценарій «Комісар міліції розповідає» забракували на «Мосфільмі», «Ленфільмі», Одеській і Свердловській студіях: ніхто не хотів його брати у виробництво... Чому? Бо сценарію як такого не було. В папці лежали документальні матеріали: протоколи допитів, матеріали слідств, вироки судів. Мені він теж не сподобався. Ідея картини належала дільничому міліціонеру Рябову, а підполковник КДБ Нагорний виконував роль «сили», яка відкривала двері потрібних кабінетів. Автори закінчували дію свого «сценарію» 1958 роком і пропонували фільм зробити у 12 серіях.

Я побачив це по-своєму і вирішив закінчити його 50-річчям радянської міліції, тобто 1977 роком, і запланував 10 серій. Міністр внутрішніх справ СРСР Ніколай Щолоков мої пропозиції підтримав.

А присвятити свою роботу я вирішив капітанові міліції – моєму другові дитинства...

Хто б не взявся тоді знімати за цим сценарієм, йому була б гарантована «зелена вулиця». Тому я поставив умову, що зніматиму серіал, якщо після нього мені дозволять робити фільм про народного ватажка Кармелюка, і мені це пообіцяли.

Перед зйомками, з дозволу Щолокова, я побував у «Бутирках», супроводив мене начальник цього закладу. Мене повели на кухню, нагодували супом з тюремного казана. Я хотів зрозуміти, що таке злочинний світ. Мене цікавило, як виглядають вбивці й бандити. Побував навіть у камері смертників...

І я почав зйомки. На кожній серії у мене був новий консультант, тобто конкретна людина, яка працювала над документальною справою. Крім того, офіційні консультанти були в МВС СРСР, а головним консультантом-цензором був Щолоков. Все правдиве, але негативне, за його вказівкою, вирізали, – він прискіпливо дивився матеріал кожного фільму. Назву майбутнього серіалу – «Народжена революцією» – підказав саме він.

Будь-який фільм серіалу міг жити окремим життям, бо мав свою кінцеву точку. Всі було створено на документальній основі, лише кохання головних героїв, їхнє життя було вигадкою. Тобто це вже мелодрама, на якій трималися всі 10 серій, так званий наскрізний сюжет.

У фільмі я знімав українських акторів, окрім Жарикова і Гвоздикової, які виконували головні ролі. Якраз із ними в мене виникло багато проблем... Вони приховували від мене свої «некіношні» стосунки, й коли з'ясувалося, що Наташа чекає дитину, мені довелося її героїню... «вбити». Я розумію, що життя взяло своє, але в якому стані був тоді я? Безперечно, Жариков і Гвоздикова зробили це кіно, бо екран показує актора... Я був щасливий, що вони погодилися 10 серій грати. 5 років на знімальному майданчику – це просто надбридає, тим паче, головним героєм...

Практично, я їх «відкрив»... І Женя, і Наташа часто дають інтерв'ю, і майже ніколи не згадують, що знімалися в режисера Кохана у фільмі «Народжена революцією» на студії Довженка, у фільмі, який зробив їх відомими не лише в нашій країні, а й за кордоном... Мені прикро про це говорити...

Коли зняв три серії «Народженої революцією», мої автори – О.Нагорний і Г.Рябов – написали офіційного листа на студію Довженка, на Центральне телебачення, до Міністерства, що вони просять зняти свої прізвища з титрів, бо те, що вийшло, немає нічого спільного з їхнім «сценарієм». А я їм пообіцяв, що ніколи свого прізвища як автор не поставлю, бо я – режисер цієї роботи, а матеріал їхній...

Мені поталанило в житті, бо я зустрів «свого» оператора – талановиту людину, професіонала Фелікса Гілевича, якого дуже любив і поважав. Всім відомо, що оператор-однодумець режисера – це успіх картини. А Фелікс для мене саме таким і був. Ми познайомилися й працювали разом ще на науково-популярній кіностудії. Фелікс читав сценарії, і ми обговорювали всі деталі, епізоди й розуміли одне одного з півслова... Фелікс ніколи не нав'язував мені своєї думки, хоч і мав власне бачення, бачення тонкого художника.

Мої перші два художні фільми знімали кінооператори студії Довженка – Едуард Плучик («Хліб і сіль») і Олександр Антипенко («Жива вода»). А десь від 1972 року зі мною знов працював Фелікс Гілевич, якого я нарешті переманив на студію Довженка. Наші з ним роботи – «Схованка біля Червоного каміння», «Народжена революцією», «Ярослав Мудрий», «Кармелюк», «Прискорення». Долі цих картин – різні...

«Народжена революцією» вийшла на телеекран – і захопила буквально всіх. У цей час злочинність по Союзу впала на понад 50%: це мені сказав Щолоков. Стрічка переходила з каналу на канал... Була велика преса, реклама... Мене зі знімальною групою запрошували в школи, інститути, підприємства, військові частини... «Народжена революцією» – єдина картина, яка принесла мені неочікувану славу й визнання. Хоча, чесно кажучи, я на це не сподівався, коли давав свою згоду на зйомки... Та всяке буває в житті... До МВС надходило багато листів, особливо від молоді, яка, подивившись картину, хотіла пов'язати свою долю з міліцією: фільм зробив свою справу... Щолоков хвалив картину більше, ніж інші, й, запросивши мене до себе, спитав: «Чим же тебе нагородити?». А я жартома кажу: «Зробіть мене полковником, дайте мундир і пістоль!» Через певний час мене нагородили незвичайним для цивільної людини званням – «Заслужений працівник МВС СРСР» (на нього мали право лише полковники та генерали міліції). Щолоков тоді сказав, що це

діє безвідмовно на міліціонерів усіх рангів. «Наприклад, якщо ти нап'єшся, – тебе привезуть не у витвирезник, а додому». І я вирішив перевірити: перейшов у недозволеному місці вулицю Горького. Мене зупинив молодий міліціонер і оштрафував, хоч я і показав йому свій знак і посвідчення. Я повернувся до Щолокова. Він сказав, що мені пощастило, бо є ще чесні люди в міліції... За наказом Щолокова цього хлопця послали вчитися до міліцейської академії, і 2004 року він став уже полковником...

Цей фільм довів, що студія Довженка може робити фільми, які дивляться... Журнал «Новини кіноекрану» інформував: картину подивився мільярд глядачів. Студія Довженка могла б і зараз знімати хороші фільми, якби держава й меценати були зацікавлені в цьому. Зрідка буваю на студії – вона зустрічає безлюдям коридорів, пусткою... Але все ж не вмирає надія...

От «Мосфільм» – ця колосальна машина – працює і сьогодні активно, роблячи не шедеври, а різних там «Ментів», «Агентів» нескінченних, але вона знімає, бо має підтримку Президента Росії, гроші меценатів і великі амбіції.

Я був першим режисером в Україні, після Олександра Петровича Довженка, який став лауреатом Державної премії СРСР. 30 років уже збігло, як вийшов фільм «Народжена революцією»... Час від часу картина йде по різних каналах, люди дивляться... А мені досі приходять листи від глядачів. Дехто питає: чи буде продовження? В мене лежить готовий сценарій десятисерійного фільму «Народжена незалежністю», який я написав у співавторстві з Бортніковим. У ньому йдеться про українську міліцію, народжену в незалежній Україні. Дуже багато сучасного документального матеріалу. Одержав навіть «добро» від МВС України, але коштів нема...

Справді, після «Народженої революцією» я таки отримав дозвіл працювати над фільмом «Кармелюк». На головну роль запросив Івана Гаврилюка, якого вже знімав у картинах «Хліб і сіль» і «Жива вода». Думав, що це «мій актор», але помилився: він лише на 50% зробив те, чого я від нього чекав, нав'язав мені своє тлумачення образу Кармелюка. То була важка робота, а іншого актора я вже не міг запросити, бо було знято дві серії, витрачено кошти, плівку, час... Обставини зіграли свою негативну роль, і фільм не вийшов таким, яким би мав бути...

Великий успіх у глядача мав фільм «Циганка Аза», створений за мотивами однойменної п'єси Михайла Старицького. Цю картину купило багато країн, як зараз кажуть, із далекого зарубіжжя.

От, подивіться, що в нашому кіно сьогодні: Микола Мащенко зняв «Богдана Хмельницького». Зробив «Чорну Раду» Микола Засєєв-Руденко, Володимир Савельєв зняв «Чингізхана» (хіба нема потрібнішої теми?), Юрій Ілленко – фільм «Мазепа», який дуже лають одні, а інші – хвалять, вважають певним здобутком... Про Мазепу треба було робити, бо це – національний герой і патріот, який боровся за батьківщину, а не зрадник, ім'я якого довгий час піддавали анафемі... Це – патріотичне кіно, хоч би що там казали...

Історію свою треба знати, але не вона зараз має бути головною темою...

Я вважаю, що справжнім художникам сьогодні дуже важко, бо треба бути патріотом своєї країни, любити її,

пройти всі найтяжчі випробування, показувати всі її здобутки й негаразди, навіть страхіття життя, «будити» від 70-річного сну сумлінність і патріотизм людей наших, їх гордість за свою націю: тільки так можна бути корисним незалежній Україні сьогодні....

За 15 років незалежності, на жаль, наше українське кіно не зробило ані кроку вперед... Чому? Бо нема державного фінансування, просто державної підтримки і зацікавленості. Я вважаю, що сьогоднішнє екранне мистецтво має бути саме в руках держави, бо це – наймогутніша пропаганда... І я вірю, що наш уряд, парламент і Президент усі разом збагнуть нарешті, що екранне мистецтво – магічна сила, яка впливає на свідомість, світогляд людей, особливо молоді, вчить їх добру, любові до своєї землі й народу... І попри всі негаразди, наше українське кіно житиме.

Головним замовником фільмів сьогодні є випадкові інвестори й замовляють вони кіно, дуже далеке від українських проблем... Нині на наших екранах засилля американських фільмів. Ще нічого, коли там серіали про кохання або про психологічні мотиви, а буває цілу годину майже нічого не відбувається: або ллється без кінця кров, скоюються вбивства, домінує ненависть, насилля, а це дивиться молодь і «вчиться».

Вже 10 років минуло, відколи я зняв свій останній фільм «Тупик». Я не думав, що цією картиною роблю собі пастку, бо в наших кінотеатрах взагалі українське кіно не показують. Фільм про молодого хлопця, який, служачи в армії, дозволяє собі «вільні» вчинки: тікає з армії до своєї дівчини, стає дезертиром, потрапляє у велике місто, але без грошей, без знайомих, і стає злочинцем. А після цього, звісно, потрапляє в тюрму...

Проблеми молоді мене завжди турбували... Я бачу, що сьогодні майже вся молодь обділена увагою держави. Нема грошей у батьків – дитині закрите навчання будь-де, і на неї не чекає ні завод, ані фабрика, де згодилися хоча б її руки... Куди подітися? Що робити? Йти на вулицю? Це проблема сьогодні в нашому суспільстві...

От я викладав на факультеті кіно- й телережисури Київського університету театру, кіно і телебачення імені Карпенка-Карого, випустив дванадцять дітей-режисерів. Більшість забрало телебачення, слава Богу! В мене всі 5 років, коли я з ними був, боліла голова, де ж вони працюватимуть? Навчальна база інституту бідна: нема техніки, нема де проходити практику й стажування, бо наші кіностудії не працюють, на телебаченні цього робити теж не можна, бо то машина виробнича... Слава Богу, була можливість у процесі навчання показати студентам найкращі картини, акцентувати їхню увагу на тих чи інших моментах за їх програмою, а основним було – моє особисте спілкування з ними. Таланту не навчиш, він від Бога, але вони, мої дванадцять дітей, здобули професію. Не можу сказати, що легку й завжди успішну... Я їх вчив любити свою рідну землю, розповідав про наше славне «коріння»... Серед «моїх дітей» була і Юля Рожко, яка стала призером Міжнародного кінофестивалю міліцейських фільмів «Золотий Георгій» за роботу «Ой, мамо!». Думаю, це перша ластівка – вони ще проявлять себе...

Це добре, коли молоді живуть «українською ідеєю»... Той же Санін – можна сперечатися про нього, але мені подо-

бається, що він робить фільми на українську тематику. Й серед них – надзвичайно цікава робота «Мамай»...

Сьогодні є молоді українські режисери – брати Васяновичі, Ганна Яровенко, Артем Сухарєв, Олексій Росич та інші, які одержують призи за свої роботи на кінофестивалях. Вважаю нашою гордістю документальний фільм Ігоря Стрембіцького «Подорожні», який одержав найвищу нагороду Каннського кінофестивалю. Якщо є молоді й талановиті режисери, то українському кіно жити!

Щодо моїх планів: прислали мені з Москви шість серій телевізійного сценарію, щоб зробити фільм про генерала Жукова в Одесі, після того, як його «зняли»... І перші три серії сценарію, до речі, дуже хороші. А наступні три – просто знущання над Україною. Хто автор – не знаю, і ще мені сказали, що там грати буде такий-то, знімати буде такий-то, а от я режисером буду... То я їм сказав: грайте, знімайте самі.

Я майже запустився з екранізацією останнього роману Юліана Семенова «Отчаяние Штирлица». Приїхали, показали мені згоду дружини, навіть уже заплатили гроші за екранізацію. Навіть більше – дружина сказала, хто писатиме сценарій. Вона ж повідомила мені й про таку цікаву деталь, що батько Штирлица був українського походження... Я там навіть до сценарію написав, як його батько загинув і чому. І знов-таки імперська політика до України залишається... В американських фільмах негр і білий – друзі. А якщо знімає Москва про українця, – він або негідник, або запроданець. Та яка різниця між нами, крім мови? От на студії люди розмовляють російською, а не українською – так сталося, але їх треба, як то кажуть, «будити» зі сну... І от в цьому може допомогти кіно – зробити цю велику справу для України...

У моєму творчому доробку на студії Олександра Довженка – 14 фільмів. Я хочу сказати спасибі тим, хто мені допомагав їх знімати: це кінооператори Фелікс Гілевич, Віталій Зимовець, Аркадій Першин, Олександр Чорний, художники Олександр Кудря, Василь Заруба, Віктор Мигулько, Роман Адамович, Євген Пітенін, подружжя Жилко, композитори Мирослав Скорик, Євген Станкович, Олег Кива, Олександр Зацепін, Володимир Гронський, художник із костюмів Марія Левицька, звукооператори Галина Калашникова, Володимир Сулимов, Олександр Цельмер, Георгій Салов і багато інших професіоналів – людей, закоханих у кіно...

Я вже п'ятий рік голова журі Міжнародного кінофестивалю «Золотий Георгій» – дуже ціную цю довіру до мене кінематографічного світу...

Пишу картини, займаюся живописом... Весь час кінорежисер і живописець жили в мені, й екранні образи майже завжди були кольоровим осмисленням майбутнього фільму. Вся моя творчість – це одвічний пошук свого почерку... Картини мої – яскраві, барвисті, бо всі вони – квіти рідної моєї землі. Ви ж подивіться, яка наша земля? Тут така боротьба барв, тонів, півтонів, їх співзвуччя!

Я був учасником багатьох виставок художників кіно. Мої картини є в Москві, США, Німеччині, Франції, Норвегії, Словаччині, Єревані, Тбілісі, Львові... Особливо в Польщі багато моїх картин – поляки приїжджали сюди вчитися, ми дружили, і я завжди дарував свої роботи, які їм були до вподоби... Отак і живу... І все ж маю надію, що невдовзі буду знімати кіно.

Записала *Наталія Ільченко, січень, 2007*